

кавих, змістових завдань для проведення семінарів і практичних занять у формі тренінгів. Повірте, ваша праця віддячиться сто разів! Ви самі одержите задоволення від спільної творчої праці зі студентами, а також від результатів їх успіхів у навчанні.

6. Не втратило своєї актуальності питання, яке піднімалося на початку навчального року, щодо унормування статусу та функціональних обов'язків професорсько-викладацького складу університету і, зокрема, нового статусу та характеру роботи асистентів, підвищення відповідальності керівників навчальних курсів за якість навчання, за об'єктивність поточного і підсумкового оцінювання знань студентів, а саме за суб'єктивно-суб'єктивною парадиг-

similar papers at core.ac.uk

provided by Institutional Repository of Vadym Hetman I

ні обов'язки та відповідальність професорсько-викладацького складу університету за якість підготовки фахівців», який планується винести на розгляд найближчої Вченої ради. Це дозволить нам підвищити відповідальність керівників курсів за якість навчання, змінити статус, функціональні обов'язки асистентів у такий спосіб, що це має знову ж таки працювати на якість освітніх послуг університету. В той же час питання це дуже непросте, тут ми знову виступаємо новаторами, але не вирішивши його ми не зможемо зробити подальші рішучі кроки на шляху побудови інноваційної моделі організації навчального процесу.

На завершення ще раз підкреслимо, що в умовах глобалізації забезпечити стійкий і ефективний розвиток вищої освіти можливо лише на засадах інноваційного мислення, впровадження інноваційних підходів у всі сфери освітньої діяльності. Саме через інноваційну освіту маємо формувати інноваційний інтелектуальний капітал майбутніх фахівців та забезпечувати їх високу конкурентоспроможність.

С. В. Степаненко, канд. екон. наук, проф.,
проректор з науково-педагогічної роботи

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»

Після запровадження рівневої системи освіти в Україні наступним актуальним і складним етапом є побудова освітньої діяльності вищих навчальних закладів на компетентнісних засадах.

Вона передбачає дальшу після запровадження бакалаврської та магістерської підготовки *структуризацію* освітньої діяльності. На відміну від традиційних підходів, коли навчальні заклади підпорядковували навчальний процес протягом усіх років навчання здобуттю студентами спеціальності та кваліфікації, нова система освіти передбачає відносно самостійні, підпорядковані різним освітнім цілям, завершені освітньо-професійні програми бакалавра та магістра. А кваліфікація набуває нових конкретних форм, виступає як перелік чітко визначених компетенцій осіб, що освоїли бакалаврську або магістерську програми. Освітня діяльність, основні її складові розглядаються через призму кінцевого результату — оволодіння студентами особистісних і професійних компетенцій.

Необхідність побудови освітньої діяльності в компетентнісних засадах обумовлена низкою обставин, серед яких найважливішими є підвищення якості навчання, забезпечення високої конкурентоспроможності випускників на ринку праці, формування цілісної соціально активної та професійно розвиненої особистості.

Поняття компетенції з'явилося ще в XVI ст., але особливої актуальності воно набуло в останні два десятиліття під тиском сучасних вимог практики. Рекрутинг та профвідбір більше не бажали задовольнятися наявністю у претендентів диплому про вищу освіту із зазначеною в ньому кваліфікацією, результатами тестів та визначенням коефіцієнту інтелекту (IQ). Для окремих професій почали складати словники компетенцій, яким мали відповідати особистісні та професійні якості претендентів.

Поняття компетенції прийшло із життя і відображає органічну єдність певних особистісних і професійних якостей, притаманних окремій особі. Міжнародний стандарт ISO 9000:2000 «Системи управління якістю» визначає компетентність як «доведену спроможність застосовувати знання і уміння в професійній діяльності». Міжнародний стандарт ISO 19011 у вимогах до професійного аудитора містить перелік особистих якостей (більше ніж 9 назв) Ю, спроможності застосовувати знання і навички (13 позицій), вимоги до досвіду практичної роботи, аудиторського навчання тощо. Усі вони органічно поєднуються у формулюваннях певних компетенцій і підлягають оцінці з використанням різноманітних методів контролю.

В освітній діяльності навчальних закладів пряме використання компетенцій та їх оцінки, що застосовуються в практиці менеджменту персоналу, недоцільно з кількох причин. По-перше, випускники університету мають обмежені можливості отримати необ-

хідний практичний досвід. По-друге, студентам потрібно створювати умови для формування стартових компетенцій, які згодом будуть розвинуті в практичній діяльності. По-третє, саме розуміння компетенцій повинно відображати як характеристики майбутньої професійної діяльності, так і якості особи, яка є їх носієм. Цими двома підходами якраз і відрізняються особливості американського та англійського визначень компетенцій.

Компетенції випускників включають в себе не лише основні елементи професійної діяльності, а й знання, уміння, навички, мотиви, цінності, здібності, переконання — усі компоненти, що формують відповідні якості особи. До цього необхідно додати методичні прийоми оволодіння компетенціями та методи контролю за рівнями їх сформованості.

Найбільш загальним визначенням компетенцій, що використовується для створення компетентнісних моделей освіти, є таке. *Компетенції* — це сформовані на основі знань, умінь, навичок та їх практичного застосування здібності особи виконувати визначені стандартом професійної діяльності завдання; це здібності, що підлягають вимірюванню та оцінюванню. Набуті випускниками університету професійні якості стають основним критерієм визначення результативності діяльності кафедр, факультетів та навчального закладу загалом.

Для глибшого розуміння суті компетенцій, набутих під час навчання, необхідно розглянути поняття кваліфікації, що традиційно використовується у вітчизняній освіті та практиці.

Кваліфікація, як правило, пов'язується з наявністю у певної особи відповідної освіти та досвіду практичної діяльності. Підвищення кваліфікації пов'язали з виробничим стажем, і відображається це у вимогах, сформульованих у кваліфікаційних характеристиках відповідних посад. Навчальні заклади надають кваліфікацію, що відповідає лише *мінімальним* вимогам до професійної діяльності. Такий рівень кваліфікації відкриває доступ випускникам до операцій, що виконуються *на первинних посадах* відповідних спеціальностей. Саме на цей рівень посад і вимог з боку робочого місця була орієнтована освітня діяльність, а виконання студентами всіх складових навчального плану була підставою для присвоєння Державною екзаменаційною комісією стартової кваліфікації.

Компетенції, набуті в навчальному закладі, відрізняються від отриманої кваліфікації перш за все тим, що не обмежуються вимогами одного робочого місця, а відображають особистісні якості випускника. По-друге, компетенції передбачають розмежу-

вання сфери професійної діяльності на кілька рівнів і відображення цих вимог у підготовці фахівців. Так, класифікатор професій розмежує кожен сферу професійної діяльності на чотири рівні, в межах яких мають місце посади технічних службовців, фахівців, професіоналів та керівників. Вища школа надає освіту особам для зайняття первинних посад фахівців та професіоналів. Кожна освітньо-професійна програма в університеті підпорядкована певним цілям: бакалаврська програма орієнтована на підготовку *фахівців*, магістерська програма — на підготовку *професіоналів*, а програма магістра бізнес-адміністрування та підготовки ТОП-менеджерів пов'язана з навчанням *керівників*.

Варто наголосити, що кожному із зазначених рівнів професійної діяльності притаманне своє коло компетенцій, хоча всі вони об'єднані певною спеціальністю. У компетенціях бакалаврів закладено здатності виконувати прості, елементарні, початкові професійні завдання. Компетенції магістра орієнтовані на завдання вищого рівня і пов'язані з функціонуванням підрозділу в цілому. Іншими словами, компетенції бакалаврів орієнтовані на виконання *операцій*, а магістрів — на забезпечення *процесів* у певній сфері професійної діяльності. Чітке визначення професійних завдань з кожної спеціальності, які повинні виконувати фахівці та професіонали, є відправною точкою у формулюваннях компетенцій бакалаврів та магістрів.

Структуризація завдань професійної діяльності за кожною спеціальністю суттєво відрізняє поняття компетенції від кваліфікації. Лише на цій основі можна сформулювати компетенції бакалаврів та магістрів відповідних спеціальностей та підпорядкувати їх формуванню освітньої діяльності університету. Компетенції більш точно і цілеспрямовано відображають здатність особи виконувати в межах спеціальності певні класи професійних завдань. Якщо кваліфікація засвідчує право особи на виконання професійних завдань, то компетенції розкривають рівень підготовленості випускника, є якісними характеристиками його професійних здатностей.

Для визначення компетенцій бакалаврів і магістрів з кожної спеціальності необхідно не лише розмежувати професійні завдання, які виконують фахівці та професіонали, а й структурувати всю сферу професійної діяльності економістів. В Україні професія економіста репрезентована одинадцятьма спеціальностями: від економічної теорії до оподаткування. Цей перелік постійно змінюється в напрямі скорочення кількості економічних спеціальностей і спирається, як правило, на експертні оцінки та досвід

зарубіжних країн. Науково обґрунтованого переліку спеціальностей, що враховував би традиції вітчизняної освіти та вимоги практики, ще не створено.

Першим кроком у цьому напрямі має стати визначення узагальненого об'єкта діяльності кожної спеціальності. Далі необхідно зафіксувати науковий предмет спеціальності та межі професійної діяльності. Розмежування сфер діяльності економістів різних спеціальностей є об'єктивною основою для встановлення «формули» кожного фаху. У табл. 1 наведено узагальнені об'єкти діяльності економічних спеціальностей.

Таблиця 1

**УЗАГАЛЬНЕНІ ОБ'ЄКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ
НАПРЯМУ «ЕКОНОМІКА І ПІДПРИЄМНИЦТВО»**

Спеціальність	Об'єкт діяльності за компетентісним підходом
1. Економічна теорія	Генезис, структура та закономірності розвитку і функціонування економічних систем
2. Економічна кібернетика	Інформатизація та моделювання економічної системи
3. Міжнародна економіка	Міжнародна економічна діяльність у глобальному середовищі
4. Фінанси	Формування, розподіл і використання фінансових ресурсів
5. Банківська справа	Грошово-кредитні відносини та депозитне фінансове посередництво
6. Облік і аудит	Облік, аналіз та аудит витрат, доходів і результатів діяльності господарських організацій та установ
7. Економіка підприємства	Економічні процеси та закономірності організації функціонування та розвитку підприємств у ринковому середовищі
8. Маркетинг	Відносини та економічні операції господарських суб'єктів на ринку товарів і послуг
9. Управління персоналом	Формування, розвиток і використання людських ресурсів у ринковій економіці
10. Прикладна статистика	Статистичні дослідження та прогнозування кількісних і якісних характеристик масових соціально-економічних явищ і процесів
11. Оподаткування	Податкова система і процеси оподаткування

Як видно з визначень узагальнених об'єктів діяльності економічних спеціальностей, існує реальна можливість та необхідність не лише вдосконалювати ці базові характеристики спеціальностей, а й інтегрувати окремі спеціальності за спорідненими об'єктами діяльності. Така робота має бути в центрі уваги вчених рад факультетів, кафедр, адже йдеться про проблеми розвитку спеціальностей, а отже, і про конкурентоспроможність випускників.

Дальша структуризація професійної підготовки економістів пов'язана з визначенням основних функцій кожної спеціальності. Сукупність основних напрямів діяльності в рамках кожної спеціальності, єдність функцій економіста відповідної спеціальності дозволяє визначити її зміст. Так, наприклад, експерти відносять до функцій (напрямів діяльності) спеціальності «Міжнародна економіка» моніторинг кон'юнктури міжнародних ринків, стратегічне планування міжнародної економічної діяльності, організацію міжнародної економічної діяльності, міжнародний контролінг, облік та аудит тощо. У спеціальності «Управління персоналом і економіка праці» розрізняють такі складові, як маркетинг ринку праці та освітніх послуг; формування і розвиток людських ресурсів; управління трудовим потенціалом і зайнятістю; формування і реалізація соціальної політики держави та організацій; облік руху, оцінювання та мотивування працівників; планування, організація, нормування та оплата праці; регулювання соціально-трудових відносин на макро- та мікрорівні.

Роботу з уточнення функцій кожної спеціальності слід продовжити. Не з усіх спеціальностей вдалося сформувати чітку структуру функцій, а їх перелік не охоплює всіх напрямків діяльності. Окремі функції є подібними до функцій інших спеціальностей, що призводить до їх дублювання або відриву від спеціальності.

Загальною тенденцією розвитку сфери професійної діяльності економістів є поступова інтеграція функцій різних спеціальностей у діяльності професіоналів та керівників, що є об'єктивною основою для інтеграції економічних спеціальностей. Досвід зарубіжних країн свідчить про інтегровану підготовку фахівців за спеціальностями: фінанси та банківська справа; фінанси та облік і аудит, економіка підприємства, маркетинг і менеджмент тощо. Тому послідовна, науково обґрунтована та перевірена практикою діяльність кафедр і факультетів із дослідження розвитку функцій відповідних спеціальностей буде стримувати адміністративне втручання у цю тонку і надзвичайно важливу справу.

Наступним кроком у декомпозиції сфери професійної діяльності економістів, що має суттєве значення для реалізації компе-

тентнісного підходу в освіті, має бути *визначення спеціалізацій* у межах спеціальностей. Під спеціалізацією розуміють особливості виконання функцій спеціальності у певній галузі суспільного виробництва або на окремих рівнях економічної системи. Прикладами спеціалізацій можуть бути облік та аудит у банківській сфері або державні фінанси. У першому випадку справу маємо з галузевою спеціалізацією спеціальності «Облік і аудит», а в другому — зі спеціалізацією на макрорівні спеціальності «Фінанси».

На магістерському рівні освіти спеціалізація набуває форми магістерських програм, в яких перш за все відображені особливості здійснення функцій даної спеціальності в певних умовах. Магістерські програми слід спрямовувати лише на окремі функції певної спеціальності, адже тоді вони не забезпечуватимуть цілісної підготовки фахівця, формуватимуть часткового (однобокого) «професіонала». Випускник, який засвоїв певну магістерську програму, повинен оволодіти більшістю функцій спеціальності і водночас мати поглиблену підготовку на основі прикладних дисциплін та практики при виконанні окремих функцій. Пакет вибіркових дисциплін, програма практики, магістерська дипломна робота, що виконується на конкретному матеріалі бази практики, дозволяють поглиблено оволодіти окремими функціями спеціальності.

Проблема формування магістерських програм за відомими спеціальностями набула актуальності в нашому університеті. Так, з дев'яти економічних спеціальностей розроблено 32 магістерські програми, багато з яких відображають окремі функції спеціальності. Обґрунтоване упорядкування магістерських програм є важливим елементом підвищення рівня магістерської освіти.

Разом з тим не варто забувати, що в практичній діяльності економістів на рівні професіоналів та керівників тісно переплітаються функції, які традиційно належать до різних спеціальностей. Особливо це стосується питань фінансів, менеджменту, міжнародної діяльності тощо. Тому при формуванні магістерських програм важливо передбачити інтегровані магістерські програми, що спираються на різні спеціальності. Вони стануть прообразом майбутніх інтегрованих спеціальностей, дозволять обґрунтовано і послідовно готувати зміни в переліку економічних спеціальностей.

Наступним етапом у структуризації економічних спеціальностей, що безпосередньо відкриває шлях до формулювання компетенцій бакалавра і магістра, є визначення професійних завдань, які виконують відповідно фахівці та професіонали. Мова йде про розмежування функцій кожної спеціальності на різні класи професійної діяльності фахівців та професіоналів: перші виконують

завдання, пов'язані зі здійсненням певних елементів професійної діяльності, *операцій*; а другі — завдання, що забезпечують функціонування підрозділу (структури) в цілому, тобто *процеси*.

На підставі аналізу кваліфікаційних характеристик, визначених Міністерством праці та соціальних відносин України, для всього спектра посад економістів відповідних спеціальностей, сучасної практики функціонування економічних організацій, досвіду зарубіжних країн експертним шляхом встановлено дев'ять класів професійних завдань, що виконують економісти різних спеціальностей (тобто в межах власних функцій). До них належать:

- 1) завдання з виконання обліково-статистичних операцій;
- 2) завдання з аналізу первинної інформації та виконання розрахункових операцій;
- 3) завдання з нагромадження, систематизації інформації та виконання технологічних операцій з нею;
- 4) завдання з аналізу та контролю процесів, що відображають реалізацію окремих функцій або їхніх груп;
- 5) завдання з розроблення нормативних матеріалів, що відображають цілі, пріоритети, критерії, порядок виконання професійної діяльності;
- 6) завдання з розроблення проектів розвитку, програм та планів професійної діяльності, впровадження нововведень;
- 7) завдання організаційно-управлінського характеру передбачають формування і прийняття рішень щодо створення алгоритмів дій щодо їх використання та контролю;
- 8) завдання на узгодження інтересів усіх осіб, задіяних у даній сфері професійної діяльності, на стимулювання пріоритетних напрямків тощо;
- 9) завдання щодо здійснення навчальних та наукових досліджень у сфері професійної діяльності.

Наведений перелік класів професійних завдань економістів не претендує на вичерпність та завершеність формулювань. Зусиллями наукової громадськості та професіоналів-практиків необхідно продовжити роботу з його вдосконалення. Особливо важливо уточнити перелік класів професійних завдань тих спеціальностей, в яких він обмежений. Наприклад, для економічної теорії та прикладної статистики не є актуальними завдання, пов'язані з бізнес-процесами. Вчені ради факультетів, кафедри повинні, спираючись на наведений перелік професійних завдань, чітко визначити ті, що мають місце при реалізації встановлених функцій конкретної спеціальності, та відстежувати появу нових завдань, породжених практикою.

Важливість такої роботи обумовлена тим, що класи професійних завдань мають бути покладені в основу бакалаврської та магістерської підготовки. Так, специфіка діяльності фахівців пов'язана з виконанням окремих операцій, тому бакалаврська освіта у своїй основі орієнтована на підготовку до виконання перших трьох класів професійних завдань: обліково-статистичних операцій; аналізу первинної інформації та здійснення розрахунків; нагромадження і систематизації інформації та технологічних операцій з нею.

З окремих спеціальностей перелік професійних завдань, які повинен виконувати випускник-бакалавр, може бути розширеним.

Випускника університету, який оволодіває магістерським рівнем освіти, необхідно підготувати для виконання решти шести класів професійних завдань. Це завдання з аналізу і контролю процесів у рамках структурного підрозділу чи окремих функцій; розроблення нормативних матеріалів, інноваційно-практичних завдань, організації та управління підрозділом; стимулювання діяльності працівників, завдання науково-методичного та навчально-методичного характеру.

Наведені класи професійних завдань, що виконуються економістами-професіоналами і, відповідно, покладені в основу підготовки магістрів, також можуть бути вдосконалені як за змістом, так і у формулюваннях. Але серед них немає таких, що повинні виконувати спеціалісти, — рівень, який штучно запроваджено в систему освіти України і який займає місце поряд з магістрами. Розмежувати професійні завдання між спеціалістом і магістром на об'єктивних засадах неможливо. Тому закономірними і довгоочікуваними є зміни в Законі України «Про вищу освіту», згідно з якими цей рівень має бути скасовано, тоді рівнева система освіти стає порівнянною із системами освіти у світі.

Визначення професійних завдань, що лежать в основі підготовки бакалаврів та магістрів, є завершальною ланкою структуризації професійної діяльності економістів. На цій основі стає можливим формулювання компетенцій фахівців і професіоналів відповідних спеціальностей. У компетенціях відображаються функції певних спеціальностей та класи професійних завдань, які виконують відповідно фахівці та професіонали.

Визначення компетенцій, критеріїв та підходів до розуміння їх природи є надзвичайно складною справою. У літературі знаходимо різні погляди на цю проблему, дискусії стосовно точки відліку, відносно якої необхідно виводити компетенції. Ще в 1996 році в Берні було поставлено завдання перед спеціально створеною

комісією визначити ключові компетенції для бакалаврів та магістрів, які комісія вирішити не змогла.

Розгорнута в університеті робота є одним із напрямів пошуку відповіді на актуальні питання розвитку професійної освіти.

Сформулювати компетенції економіста-професіонала даної спеціальності — означає встановити здібності особи виконувати встановлені професійні завдання у межах функцій, притаманних відповідній спеціальності. Тобто компетенції визначаються для кожної економічної спеціальності та рівня професійної діяльності. У них є спільне і відмінне: спільними є класи професійних завдань, що характерні для професії економіста. У діяльності інженерів, лікарів, будівельників та інших професій мають місце свої класи професійних завдань, що виконуються на рівні фахівців та професіоналів. Відмінним у компетенціях економістів різних спеціальностей є функції, що відображають відносно самостійну сферу професійної діяльності. Саме функції відповідних спеціальностей доцільно взяти за критерій для визначення компетенцій, а зміст компетенцій поставити в залежність від класу професійних завдань, що їх повинні виконувати бакалаври та магістри. Наприклад, компетенції магістрів спеціальності *управління персоналом та економіка праці* формуються навколо семи функцій, що характеризують їхню сутність. Одна з таких компетенцій стосується маркетингу ринку праці та освітніх послуг. Вона передбачає набуття студентами магістерського рівня здібностей здійснювати аналіз і контроль ринку; розробляти нормативні матеріали, що лежать в основі маркетингової діяльності на ринку; здійснювати організаційно-управлінські дії в цій сфері діяльності економічної служби, забезпечувати стимулювання персоналу та його навчання.

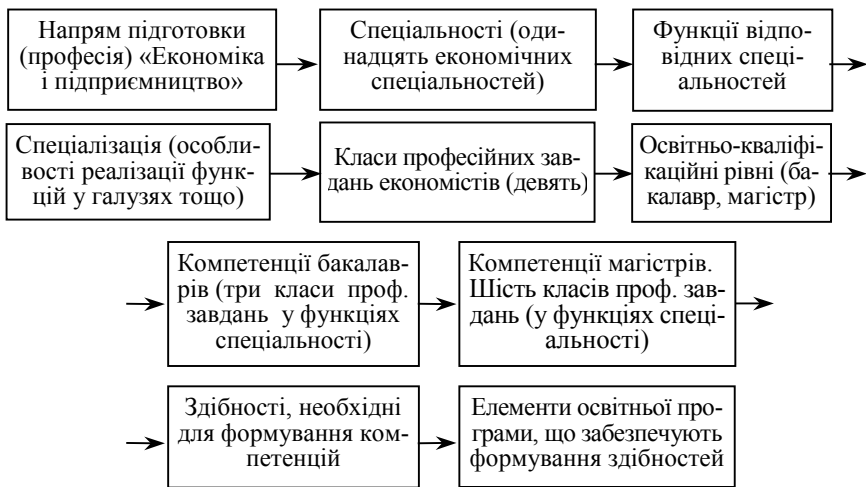
Подібним чином згідно з установленими функціями визначається і решта компетенцій магістра цієї спеціальності. Кількість компетенцій залежить від кількості функцій, що має кожна економічна спеціальність.

Зміст компетенцій магістра відповідної спеціальності конкретизується у чітко визначених здібностях, що повинні бути сформовані в процесі навчання. Тому конкретний перелік компетенцій впливає на визначення змісту освіти та вибір методів навчання. Знання, уміння, практичні навички, професійна етика, цінності, особистісні якості тощо відбираються і цілеспрямовано подаються як необхідні елементи навчального процесу. Саме вони разом з дидактичними прийомами утворюють основу освітніх програм магістра. Якщо до цього додати систему заходів з перевірки та закріплення сформованих здібностей у практичній діяль-

ності, а також засоби діагностики сформованих здібностей, то отримаємо загальні контури компетентісної моделі освіти.

Схематично основні складові такої моделі можна подати як вузлову лінію понятійних перетворень, кожна ланка якої обумовлена попередньою і розглядається як її підсистема. Якщо взяти напрям підготовки «Економіка і підприємництво» за відправну точку такого ланцюга, розглянути його як цілісне утворення (відносно самостійної сфери освіти і практичної діяльності економістів), то всі наступні ланки є етапами, що її конкретизують.

Структура освітньої діяльності фахівців напрямку «Економіка і підприємництво»

Наповнення конкретним змістом усіх складових даної схеми дозволить створити компетентісну модель професійної освіти бакалаврів та магістрів відповідних спеціальностей. Вона дозволяє уточнити змістове визначення понять *бакалавр* та *магістр*.

Бакалавр з економіки — освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула вищу освіту і в процесі вивчення фундаментальних і спеціальних дисциплін набула (сформувала) особистісні та професійні компетенції, достатні для виконання обліково-статистичних, аналітично-розрахункових, інформаційно-технологічних завдань, що передбачені для первинних посад фахівців у певному виді економічної діяльності (спеціальності).

Магістр з економіки — освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула вищу освіту та в процесі вивчення теоретичних і прикладних дисциплін набула особистісні та професійні компетенції, достатні для виконання завдань із розроблення проєктів, нормативних матеріалів, організаційно-управлінського, науково-дослідного та навчально-методичного характеру, що передбачені для первинних посад професіоналів у певному виді економічної діяльності (спеціальності).

Проблемі реалізації принципів компетентнісного підходу в освітній діяльності університету була присвячена робота секції «Професійні компетенції фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» та науково-методичне забезпечення їх формування». На секційне засідання було заявлено 84 доповіді, взяли участь 102 особи, виступили з доповідями 16 учасників конференції. У виступах був поданий досвід усіх факультетів університету за заявленою тематикою, внесено пропозиції щодо вдосконалення освітньої діяльності.

Так, у доповідях були порушені та обговорені проблеми вдосконалення підготовки фахівців і професіоналів з обліку та аудиту на основі більш широкого використання знань про міжнародні стандарти обліку (доцент Коршикова Р. С.). Широко обговорювався досвід та проблеми, що виникають при проведенні міжпредметних тренінгів (доцент Царьов М. С., доцент Степаненко О. П., доцент Аксьонова О. В., професор Мансуров І. Г.). Про досвід провідних компаній зі створення довідників компетенцій, що використовуються при формуванні та оцінюванні роботи персоналу, доповіла доцент Даниленко О. А. У виступі доцента Силантьєва С. О. була обґрунтована ідея створення центрів компетенцій, в яких на тренінговій основі беруть участь студенти. Вони розробляють реальні проєкти на замовлення фірм. Про особливості поєднання фундаментальних та прикладних знань у процесі формування компетенцій юристів доповів доцент Гайдулін О. О.

Критичні зауваження щодо дій органів управління освітою і проблем розвитку підготовки бакалаврів і магістрів зі страхової справи всебічно висвітлив професор Осадець С. С. На необхідність широкого залучення викладачів кафедр до роботи з удосконалення освітніх програм, а також на недоліки в технічному оснащенні навчального процесу, зокрема, на недостатність сучасної комп'ютерної техніки, звернула увагу доцент Гребешкова О. М.

Значна частина доповідей спиралася на апробовані методики, які вже втілено у навчальних посібниках. З матеріалами таких посібників, підготовлених доцентом Аксьоною О. В. та доцентом Силантьєвим С. О., можна було ознайомитися під час роботи секції.

Серед завдань, що стояли перед колективами кафедр і факультетів, є необхідність усвідомлення суті та об'єктивної передумови запровадження принципів компетентнісної моделі освіти, основні складові якої, викладені в даній доповіді, повинні стати об'єктом предметної дискусії та творчого розвитку і застосування. Відповідальність кожного викладача за створення максимально сприятливих умов для формування професійних та особистісних компетенцій бакалаврів і магістрів відкріє шлях до впровадження новітніх підходів у організації освітньої діяльності університету.

М. М. Гавриш, канд. філол. наук, доц.,
завідувач кафедри німецької мови

ІНОЗЕМНОМОВНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ — АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Невпинний і стрімкий розвиток міжнародних контактів у цілому і європейських інтеграційних процесів зокрема спричинив протягом останніх років активний перегляд поглядів і позицій щодо функцій та ролі рідної та іноземних мов у людському суспільстві, а також методів їх викладання та вивчення. Переконливим свідченням нового осмислення багатогранної мовної проблематики стала розробка в рамках багаторічного проекту Ради Європи *«Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання»* (Страсбург, 2000 р.). Ця праця, опублікована всіма європейськими мовами, у тому числі українською, стала свого роду європейським стандартом викладання та вивчення іноземних мов. І не в останню чергу тому, що в ній запропоновано розрізняти шість рівнів володіння іноземною мовою (A1 — найнижчий, A2, B1, B2, C1 та C2 — найвищий) та детально описано критерії визначення цих рівнів при контролі знань викладачем та самоконтролі. Рекомендації знайшли повну під-